

Vanden heyligen confessoer sunte Alexius ¹

T Ot dier tijt dat Honorius ende Archadius, die twe keyzers, regnierden so was te Romen een groot, edel man die Eufemianus hiete ende herde rijc was ende die eerste in des keyzers pallaes, ende hi hadde te knechten drie dusent manne van wapenen, die alle [66rb] mit gulden gordelen waren gegordet, ende haer clederen waren herde duerbaer. ² Dese man was gerechtich ende ontfermhertich ende dede den armen veel aelmissen ³ geven, want alle dage voede men in sinen huse drie tafelen van wesen ende van weduwen ende den pelgrimen ende die over wech wanderden, ende den sieken ende den armen, mer te noenen ⁴ at hi mit geesteliken luden. ⁵ Ende hi had een vrouwe, een wijf, ⁶ die Aglas hiete, die oec seer dogende ⁷ was ende Gode ontsiende. ⁸ Ende si en hadden geen kint, want si was onvruchtbaer, ende hier om waren si droevich ende bedruet dat si geen erfgenaem en hadden van so groten goede ende van so vele gesindes. ⁹ Ende hier om gaven si oec dagelics veel aelmissen ende deden vele gebedes aen Gode dat Hi hem enen soen verlenen woude die hem na volgen mochte.

Ende God aensach haren goeden wille ende gedochte haerre werken ende verhoerde haer gebet ende verleende hem enen sone, die si hieten Alexius. Ende van desen zone waren si seer verblijt ende dancten Gode ende insettent mit malkander dat si voertmeer in suverheyden leven souden ende heilichlic op dat God van hem geert mochte werden ende vanden kijnde dat Hi hem gegeven hadde, ende aldus bleven die ouders

---

1. [XC – DE SANCTO ALEXIO]

2. DE SANCTO ALEXIO XC – Alexius fuit filius Euphemiani, uiri nobilissimi Romani et in aula imperatoris primi cui tria milia puerorum assistebant qui zonis aureis cingebantur et uestimentis sericis induebantur.

3. aelmissen: aalmoezen

4. te noenen: op het negende uur (15:00)

5. Erat autem prefectus Euphemianus ualde misericors et singulis diebus in domo sua tres mense pauperibus, orphanis, peregrinis et uiduis parabatur; quibus strenue seruiebat et hora nona ipse cum uiris religiosus cibum in timore domini capiebat.

6. wijf: gehuwde vrouw

7. dogende: deugdzaam

8. Cui uxor nomine Aglaes eiusdem religionis ac propositi erat.

9. Cum autem filium non haberent,

voert meer in suverheyden levende ende [66va] en genaecten die een den anderen niet meer. ¹ Ende dit kint wies op in tameliken, eerliken zeden. Ende die ouders leverden dit kint den meysters vander heyliger Kerken sacramenten ende vanden seven vryen kunsten, ende overmits der gracien Gods wert hi so geleert dat hi seer vroem was in alre wijsheyte ende sonderlinge inder heyliger scrifturen. ²

Ende doe hi een jongelinc geworden was ende den ouders dochte dat hi bequaem was hylic ³ te doen, so vercoren si hem een joncfrouwe van des keyzers geslachte ende vercierden daer een pallaes. ⁴ Ende men sette hem ende sijnre bruyt elken een crone opt hooft vanden eersamigen priester inder kerken sunte Bonifaes des martelaren. Ende also hadden si mit groter eren ende vruegeden enen bliden dach. Ende des avont seyde Eufemianus sinen sone Alexius: “Sone, nu ganc indie camer ende visitiert dijn bruyt!” ⁵

Ende doe hi tot haer in gegaen was, so begonste dese edel jongelinc die alte wijs was, sijn bruyt in Cristo te leren ende haer vele sacramenten tontbinden. ⁶ Daer na gaf hi haer sijn vingerlijc ende die brutse van sinen gordel gewonden in een root, ziden cleet, ende hi seide haer: “Ontfanct dit ende houtet thentet onsen Here genueget, ende God moet sijn mit ons beiden.” ⁷ Ende hi seide haer oec ander heimelicheyte. ⁸ Ende daer na [66vb] nam hi een deel van sinen goede ende ginc ter see waert ende ginc in een scip, ende mitter hulpen Gods

---

1. ad preces tamen suas dominus eis contulit filium, post quem ipsi deinceps in castitate uiuere firmauerunt.

2. Traditus igitur puer liberalibus disciplinis, cum omnibus philosophie artibus ipse floreret

3. hylic: huwelijck

4. et iam ad puberem etatem uenisset, puella sibi de domo imperiali eligitur et sibi in coniugem copulatur.

5. Venit nox in qua cum sponsa suscepit secreta silentia.

6. Tunc sanctus iuuenis sponsam suam cepit in dei timore instruere ac ipsam ad uirginitatis prouocare pudorem;

7. deinde anulum suum aureum et caput baltei quo cingebatur sibi seruanda tradidit dicens: «Suscipe hoc et serua donec deo placuerit et dominus sit inter nos».

8. heimelicheyte: vertrouwelijke zaken

quam hi te Laodicien,¹ ende van daer ginc hi te Edissen,² in een stat van Syrien, in welker stat dat linnen laken³ was daer dat beelde ons heren Jhesu Cristi aen stont sonder enichs menschen werc.⁴ Ende doe hi daer gecomen was, doe gaf hijt al om Gode den armen dat hi mit hem gebrocht hadde, ende dede quade cleder aen ende sat mitten armen op Onser Vrouwen kerchhof, ende alle sonnendage ontfenc hi Gods licham,⁵ ende vanden aelmissen diemen hem gaf, hielt hi so veel als hi nauwelic of nemen mochte sijn notorfte, mer dat ander gaf hi al den anderen armen.⁶

Doe hi uut sijns vaders huus gegaen was, so wert te Romen een groot ondersuec gedaen doer alle die stat. Ende doemens niet en vant, so sende sijn vader boden ende knechten dat sine in allen landen vander werlt sueken soudent.⁷ Ende doe sommige vanden knechten tot Edissen gecomen waren, so sagen sine onder die ander arme sitten ende gaven hem aelmissen ende gingen wech, want sine kendens niet.⁸ Mer Alexius kendese wel ende dancte Gode ende seide: “Ic danke di, Here, die mi geroepen hebste ende hebste mi aelmissen doen ontfangen om dinen wille van minen knechten.⁹ Here, ic bidde di dattu voldoen [67ra] wiltste dat werc dattu in mi begonnen hebste.”

---

1. Laodicien: het huidige Latakia

2. Edissen: het huidige Şanlıurfa

3. dat linnen laken: het ‘mandylion’ alias ‘het kleed van Edessa’

4. Post hoc de substantia sua accipiens ad mare discessit ascendensque occulte nauem Laodiceam usque deuenit indeque pergens in Edissam ciuitatem Syrie profectus est, ubi ymago domini nostri Ihesu Christi sine humano opere facta in sindone habebatur.

5. Dat de bedelaar Alexius elke zondag te communie gaat, is een verzinzel van de vertaler/bewerker. Uit het vervolg zal blijken dat hij al die jaren niet verder kwam dan het voorportaal van de kerk.

6. Quo perueniens omnia quaecumque detulerat pauperibus distribuit et uestimenta uilia induens cum ceteris pauperibus in atrio dei genitricis Marie sedere cepit. De elemosinis uero quantum sibi sufficere poterat sibi retinebat, cetera uero aliis pauperibus erogabat.

7. At pater de recessu filii plurimum ingemiscens per uniuersas mundi partes pueros suos misit qui eum inquirerent diligenter.

8. Quorum dum aliqui ad ciuitatem Edissam uenissent, ab eo cogniti, sed ipsi eum minime cognoscentes, eidem cum ceteris pauperibus elemosinas tribuerunt;

9. quas accipiens deo gratias egit dicens: «Gratias tibi ago, domine, quia a seruis meis elemosinam recipere me fecisti».

Ende die knechten keerden weder ende seiden dat sijs nergent en condon vinden.¹

Van dien dage dat hi wech gegaen was so nam sijn moeder enen sac ende spreiden voer haer bedde ende zat daer op zuchtende ende wenende ende seide: “Leeft die here God, so sel ic aldus bliven thent ic weten sel hoe dattet mit minen lieven soen is!”²

Ende sijn bruut seide tot haren zwager: “Ic en sel uut dinen huse niet sceyden, mer hier altoos bliven ende sel doen als een tortelduve die haer mit enen anderen gade niet en vuecht als sie berovet is van haren gade, ende also sel ic oec doen thent ic weten sel hoet mit minen lieven man is!”³

Ende dese goede Alexius bleef binnen den kerchove in goeden leven ende in swaerre penitencien .XVIJ. jaer lanc dats niemant en bekende.⁴

Daer na doe God sijn heilicheit openbaren woude, so sprac tot eenre tijt dat beelde⁵ onser vrouwen dat daer inder kerken stont, totten coster: “Doch in comen den mensche Gods die des hemelrijcs weerdich is, want die geest Gods rustede op hem, ende sijn gebet gaet op voer Gode gelijk wyeroec.”⁶

Ende die coster ginc uut ende sochten, mer hi en kendes niet, ende weder inwaert kerende bat hi der godliker goedertierenheyt dat hi hem sinen knecht vertonen woude.⁷

Ende anderwerf sprac dat beelde: [67rb] “Hi isset die daer sittet voer inder dueren.”

---

1. Reuersi autem pueri patri nuntiant quod nusquam ualeat reperiri.

2. Mater igitur sua a die sui recessus saccum in pauimento cubiculi strauit, ubi eiulans lamentabiles uoces dabat dicens: «Hic semper in luctu manebo, donec filium meum recuperauero».

3. Sponsa uero ad socrum suam dixit: «Donec audiam de sponso meo dulcissimo, instar turturis solitaria tecum manebo».

4. Cum igitur Alexius in predicto atrio XVI annis in dei seruitio permansisset,

5. beelde: Dat een beeld kon praten, wist men van afgodenbeelden.

6. ymago tandem beate uirginis que ibidem erat custodi ecclesie dixit: «Fac introire hominem dei, quia dignus est regno celorum et spiritus dei requiescit super eum; nam oratio eius sicut incensum in conspectu dei ascendit».

7. Cum autem custos de quonam diceret ignoraret, iterum ei dixit: «Ille qui foris sedet in atrio, ipse est».

Doe haeste hem die coster ende ginc uut ende bekenden ende viel voer sijn voete ende bat hem dat hi in die kerke quame. ¹

Doe dit alt volc vernomen had, so begonsten si hem eer ende weerdicheit te doen, van welken dese saliche vrient Gods Alexius hem seer ontsach ende ginc al heimelic uter stat Edissen ende quam tot Laodicien ende quam daer in een scip ende woude varen te Tharsum ² in Cecilien ³ om dat hi daer onbekent wonen soude in Sunte Paulus Kerke, mer mit den wille Gods so wert dat scip gestoten mitten wijnde ende quam aen ter haven van Romen. ⁴

Doe dese goede Alexius sach dat hi daer aen gecomen was tegen sijn opset, so pensde hi dattet moste sijn die ordinancie Gods ende dochte in sijnre herten ende seide: “Levet die Here so en sel ic niemant lastelic wesen, noch ic en sel nergent anders gaen dan in mijns vaders huus, want men en sel mi daer niet bekennen.” ⁵

Ende dit seggende in hem selven ginc hi uut ende quam sinen vader te gemoete, die daer quam gaen vanden pallase des keyzers mit groter hoecheit ende geselschap, ende Alexius begonste hem aen te roepen ende seide: “Knecht Gods, sich op mi ende doch mi bermherticheit, die een arm pelgrim bin, ende gebiede my [67va] tontfangen in dinen huse ende te leven vanden crumen die van dijnre tafelen vallen op dat God dine jaren gebenedien moet ende ontfermen dijns pelgrims, dien du in pelgrimaedsen hebste!” ⁶

Ende sijn vader, gedenkende sijns soens, wert bedroeft in sijnre

---

1. Tunc custos festinus exiit et ipsum in ecclesiam introduxit.

2. Tharsum: het huidige Mersin, vaderstad van de ‘apostel’ Saulus/Paulus.

3. Lees: Cilicien — een zeer vaak voorkomende contaminatie.

4. Quod factum dum cunctis innotesceret et ab omnibus uenerari cepisset, humanam gloriam fugiens inde recessit et Laodiceam uenit; ibique nauem ascendens cum in Tharsum Cilicie uellet pergere, dispensante deo nauis a uentis pulsa in Romanum portum deuenit.

5. Quod cernens Alexius ait intra se: «In domo patris mei ignotus manebo nec alteri onerosus ero».

6. Patrem igitur a palatio redeuntem multitudine obsequientium circumdatum obuuium habuit ac post eum clamare cepit: «Serue dei, me peregrinum in domo tua suscipi iubeas et de micis mense tue me nutriri facias ut tui quoque peregrini dignetur dominus misereri».

reden ende hi lieten tot hem comen ende sprac tot sinen knechten: “Wie van u luden sel desen man besorgen? Loeft die here mijn God, so sel ic en vry maken ende hi sel erfachticheyt ontfangen in minen huse.” Ende hi gaf hem enen knecht dien stadelic verwaren soude, ende beval datmen hem in soude ontfangen ende hem sijn bedde maken binnen sinen hove so dat hine stadelic soude mogen sien als hi in of uut ginge, ende hi beval datmen voeden soude mitter spise van sijnre tafelen ende datmen hem in genen dingen en bedroefde.¹

Doe gaf hem die knecht een stede onder die trappe. Daer was hi in groter geduericheit der volcomenheit van leven in eenpaerliken gebede ende in groter abstinencien ende scerper penitencien, in waken, in vasten ende in anderen menichfoudigen castijnghe sijns lichams.²

Die knechte vanden huse plagen hem dicwijl te bespotten ende goten hem scotel water³ op sijn hoeft ende deden hem anders vele lachters ende confusien, dat hi al goedertierlic verdroech om die minne Gods mit groter verduldicheit [67vb] ende namt al in penitencien, want hi bekende wel dat hem die vyant die scande ende dat verdriet dede doen om hem tot onverduldicheyt te brengen, daer hi al om pijnde te vergeefs, want hijt niet alleen lijdsamlic en verdroech al dat hem toe quam, mer oec blidelic, ende was Gode daer of dancaer.⁴

Aldus so woende hi in sijns vaders huus .XVIJ. jaer onbekent van allen menschen, ende dit was te samen .XXXIIIJ. jaer. Eerst .XVIJ. jaer in armoeden ende vreemt heyden als een brootbidder buten lands. Daer na in sijns vaders huus .XVIJ. jaer. Ende die vader hielten herde geerne om die minne sijns soens.⁵

Doe dese heilige Alexius sach ende bekende inden geest, also hem God vertoonde, dat gecomen was dat eynde sijns lidens⁶ ende sijnre pinen

---

1. Quod audiens pater ob amorem filii sui eum suscipi iussit et locum proprium in domo sua tribuit et cibum de mensa sua sibi constituit et ministrum proprium delegavit.

2. Ipse autem in orationibus perseuerabat et corpus suum ieiuniis et uigiliis macerabat.

3. scotel water: afwaswater

4. Famuli autem domus ipsum multipliciter deridebant et aquam utensilium super eius caput frequenter fundebant et multas ei iniurias irrogabant, sed ipse ad omnia patiens ualde erat.

5. Decem et septem igitur annis in domo patris sic ignotus permansit.

6. Hs.: de correcte vertaling ‘leuens’ werd vervangen door ‘lidens’.

ende hi cort sterven soude, so eyschte hi vanden knecht die hem te dienen plach een stucke perkaments ende inct ende een penne. Daer bescreef hi al sijn leven van begin tot den eynde na ordinancien, als hoe hi sijn hilic versmade, hoe hi in vreemden lande was ende hoe hi weder te Romē gecomen was tegens sinen wille, ende hoe dat hi vele lachters ende verdriets, bespottinge ende confusien geleden hadde in sijns vaders huus ende van sijns vaders knechten.¹

Doe dit gedaen was ende God vertonen woude sijns ridders strijt ende victorie, so gesciedet op enen sonnendach doe [68ra] die homisse gedaen was datter een stemme vanden hemel indie sanctuarie wort gehoert, sprekende: “Coemt tot mi alle die arbeit ende belast sijt, ende ic sel u weder maken ende voeden!”² Ende doe si dese stemme hoerden, worden si alle seer verveert ende vielen neder ter eerden ende riepen: “Here, ontfermt onser!” Anderwerf riep die stemme: “Suet Gods knecht die voer Romē bidden sel, want ten naesten vrydage inder dageraet sel hi Gode sinen geest geven!”³ Ende si gingen ende sochten, mer doe sijs niet en vonden, so vergaderden si alle des naesten vridages inder kerken ende aenriepen mit zuchten die godlike goedertierenheit dat Hi hem vertonen woude waer ende wie dese goede mensche waer. Doe wert daer noch eens dese stemme gehoert: “Sueten in Eufemianus huus!”⁴ Ende si keerden hem omme tot Eufemianum, seggende: “Hebstu dus grote gracie binnen dinen huse ende en hebstuut ons niet geseit!?” Ende hi antwerde hem: “Leeft die Here, so en weet ics niet!”⁵ Ende hi riep thant den voerbarichsten van sinen huse ende vragede hem: “Weetstu yemant binnen minen huse die die aldus grote gracie der heilicheit heeft?” Ende diegene seyde dat hijs niet en wiste.

Die paus Innocencius ende die twe keyzers Archadius ende Honorius die doe regnierden, si bevalen te gaen in Eufemianus huus ende

---

1. Videns ergo per spiritum quod appropinquaret terminus uite sue, cartam cum atramento petit et totum ordinem uite sue ibidem conscripsit.

2. Dominica igitur die post missarum sollempnia in sanctuario de celo uox insonuit dicens: «Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam uos».

(*Matthaeus*, 11, 28)

3. Quod audientes omnes in facies suas territi ceciderunt et ecce, uox secundo dicens: «Querite hominem dei ut oret pro Roma».

4. Querentibus illis et minime inuenientibus iterum dictum est: «In domo Euphemiani querite».

5. Requisitus ille se nihil scire de hoc dicebat.

neerstelic desen heiligen mensche te sueken, ja, [68rb] si quamen selve derwaert, ende Eufemianus ginc voer mit sinen gesinne om die zetelen te versieren ende om den paeus ende den keysers te gemoete te gaen mit tortijssen ende wieroecsvate, ende doe si daer gecomen waren so wert daer alte grote stilheit.¹

Doe quam die knecht die sunte Alexius plach te dienen ende sprac tot Eufemianus: “Here besich oft dese pelgrym yet si die si menen dien du mi hadste bevolen, want ic heb hem sien doen grote priselike dingen, want alle sonnendage ontfinc hi ons Heren licham, ende hi heeft hem selven zeer gepinicht mit vasten ende mit waken ende is een mensche van heiligen leven ende van herde groter verduldicheit, want dijn knechten hebben hem vele lasters, smadenisse, bespottinge ende confusien gedaen, dat hi alte verduldelic ende goedertierlic heeft geleden.”²

Doe dit Eufemianus hoerde, liep hi haestelic tot hem ende hi vanten doot. Ende hi ginc aen hem ende ondeckte sijn aensicht dat hi sach blenken als een lampe of als dat aensicht eens engels. Ende hi sach hem hem hebben inder hant enen brief die hi gescreven hadde, mer toe gevouden ende in sijnre hant bestorven. Ende Eufemianus wouden hem nemen uter hant, mer hi en mochte.³ Ende hier om wort hi verwondert ende bevreset ende keerden weder totten paus [68va] ende totten keysers seggende: “Dat wi sochten dat hebben wi gevonden.” Ende hi vertelde hem hoe dat hem sijn knecht vanden man geseit hadde ende hoe hi tot hem was gegaen ende hine doot vant, me[t]⁴ enen brief hebbende inder hant, dien hi hem niet genemen en conste. Die paus ende die keysers gingen te samen mit Eufemianus derwert daer des heiligen mans licham lach, ende si stonden voer dat bedde ende seyden: “Al sijn wi sundaers, nochtan hebben wi die heilige Kerke ende dat rike der werlt te regieren.”⁵ Daer om, vrient Gods, gif ons den brief op dat wi

---

1. Tunc imperatores Archadius et Honorius una cum pontifice Innocentio ad domum predicti uiri uenerunt.

2. Et ecce, minister Alexii ad dominum suum uenit dicens: «Vide, domine, ne ille peregrinus noster sit, quia magne uite et patientie homo est».

3. Currens igitur Euphemianus eum defunctum reperit et uultum eius tamquam angeli rutilantem uidit; uoluitque cartam quam in manu habebat accipere, sed nequiuit.

4. Hs.: mer

5. Exeunte igitur eo, cum hoc imperatoribus et pontifici retulisset et illi ad eum intrassent,

weten mogen wat daer in gescreven staet!”¹

Ende die paeus trat toe ende taste na den brief, ende rechtevoert liet die dode hant den brief gaen.² Ende die paues nammen ende gaffen den genen die die brieve der kerken van Romen plach tontfaen, die Echio hiete, dat hine lesen soude.³ Ende daer wert een alte grote gestille ende [hi]⁴ lassen voer hem allen.

Doe Eufemianus hoerde die woorde des brieves, so viel hi in onmacht op die eerde ende scoerde sijn cleder ende begonste sijn grawe haer te trecken uut sinen hoofde ende hem selven te crabben, ende hi viel op den licham al roepende ende seide: “Ay mi, lieve here, waer om hebstu mi aldus gedaen? Waer om hebstu aldus mijn ziele bedroevet ende mi so menich jaer doen verzuchten? [68vb] Ic hoppede noch tot eniger tijt dijn stemme te horen of ten minsten enen bliden bode van di, waer du geweest hadste. Ende nu sie ic den stock mijnre outheit dat licht mijnre ogen ende den behueder mijns levens leggende op den bedde ende en sprecht mi niet toe. Ach mi! Wat troost sel ic in mijn herte mogen leggen dat begrepen is mit onverdrachliken rouwe?”⁵

Doe dit sijn moeder hoorde, quam si voert gelopen als een lewinne die dat nette scoert, ende hadde haer cleder gescoort ende hoer haer ontvlochten ende hief haer ogen ten hemel, mer want si overmits die grote menichfoudicheit des volx totten heyligen licham niet comen en mochte, so riep si mit groter stemmen: “Och, goede lude, maect mi enen wech dat ic minen lieven, enigen soen sien mach, die een troost mijnre sielen was, dien ic sogede mit minen borsten!”⁶ Ende doe si

---

dixerunt: «Quamuis peccatores simus, regni tamen gubernacula gerimus et hic curam uniuersalem regiminis pastoralis.

1. Da igitur nobis cartam ut sciamus que in ea scripta sunt».

2. Et accedens pontifex cartam de manu accepit et ille eam sibi statim dimisit;

3. fecitque eam legi coram omni populo et multitudine et patre ipsius.

4. Ontbreekt in hs.

5. At Euphemianus hoc audiens nimio timore conturbatus obstupuit et factus exanimis resolutisque uiribus in terram decidit. Cum uero ad se aliquantulum rediisset, uestimenta sua scidit cepitque canos capitis sui euellere, barbam trahere atque semetipsum discernere ac super filii sui corpus corruens exclamabat: «Heu me, filii mi, quare sic me contristasti et per tot annos mihi dolores et gemitus incussisti? Heu me miserum, quia uideo te custodem senectutis mee in grabato iacentem et non loquentem mihi! Heu me, qualem de cetero consolationem habere poterò?»

6. Mater uero eius hoc audiens, quasi leena rumpens rete, ita scissis uestimentis ruens

totten licham quam, so viel si daer op, ende doe nam si en in haren armen ende riep mit luder stemmen: “Och my, mijn lieve sone ende mijn uutvercoren kint, dat licht mijnre ogen, waer om hebstu ons aldus bedroeft!?”¹ Du sageste dinen vader ende mi dicke ende menichwerf ontfermeliken wenen, nochtan en vertoenstu di ons niet ende hadste gheseyt: [69ra] ‘Lieve vader ende moeder, ic bin u soen. Dijn knechten hebben di menich verdriet smaetheit ende scande gedaen dattu alte goedertierlic hebste verdragen.’² Daer viel die moeder opden doden licham ende strechte haer daer op. Als nu so nam si hem in haren armen, als nu so handeldesi sijn engelsche aensicht mitten handen ende cussedet ende riep mit groter stemmen: “Och, alle die gene die hier sijt, weent mit mi, want mijn lieve, enige soen heeft mit mi gewoent in minen huse als een pelgrim, dat ics niet en wist noch en bekende dattet mijn een geboren soen was. Mer sijn knechten deden hem laster ende verdriet ende gaven hem kinnebac slage ende spogen hem in sijn aensichte, ende ic en wistes niet dattet mijn enige soen was, dien ic gedragen had tot mijnre herten.”³ Ay my, wie sel minen ogen geven een fonteyne van tranen, dat ic nacht ende dach mach bewenen den rouwe mijnre sielen!?”⁴

Ende sijn bruut die hem getrouwet was, quam oec voert, gecleet mit kammekaet ende mit gulden clederen, wenende ende seide: “Ay mi, ic bin huden beroeft ende geworden een arme, bedroefde weduwe.”⁵ Nu

---

coma dissoluta ad celum oculos leuabat; et cum pre nimia multitudine sanctum corpus adire non posset, clamauit dicens: «Date mihi, uiri, aditum ut uideam filium meum, ut uideam consolationem anime mee, qui suxit ubera mea».

1. Et cum peruenisset ad corpus, incumbens super illud clamabat: «Heu me, fili mi, lumen oculorum meorum, quare sic nobis fecisti et tam crudeliter nobiscum egisti?»

2. Videbas patrem tuum et me miseram lacrimantes et non ostendebas te ipsum nobis; serui tui iniuriabantur tibi et sustinebas».

3. Et iterum atque iterum prosternebat se super corpus et nunc brachia super illud expandebat, nunc manibus uultum angelicum contrectabat osculansque clamabat: «Plorate mecum omnes qui adestis, quia per XVII annos eum in domo mea habui et non cognoui quia unicus filius meus esset; serui enim eum conuiciabantur, alapis percutiebant.

4. Heu me, quis dabit oculis meis fontem lacrimarum ut plangam die ac nocte dolorem anime mee?»

5. Sponsa uero eius induta ueste Adriatica cucurrit plorans et dicens: «Heu me, quia hodie desolata sum et apparui uidua!»

en heb ic niemant daer ic mijn ogen op slaen mach.¹ Ay mi, dat ic minen lieven here verloren hebbe! Nu is mi genomen al minen troest in deser werlt. Nu ist begin mijnre droefnis in deser tijt dier nummer [69rb] eynde en wort.”²

Doe dat volc die claginge hoerde van sinen vader ende van sijnre bruut ende sonderlinge van sijnre moeder so weende alt volc dat daer vergadert was.³

Daer na quam die paeus Innocentius ende die twe keyzers ende leiden doe den heiligen licham op een behagel bare mit groter weerdicheit ende brochtent midden inder stat van Romē, ende den volke wert geboetscapt alle die stat doer dat die heilige man gevonden was, dien alle die stat sochte, die Gode gebeden heeft voer die stat van Romē, dat Hise bewaer in rusten ende in vreden.⁴ Ende alt volc quam den heiligen licham te gemoete, ende so wie dat in eniger siecten was, conde hi also na gecomen dat hi dat heilichdom aen ruerde, hi wert te hant gesont, want daer worden die blinden siende, die vanden vyant beseten waren worden verlost, ende alle die sieken, wat suucte si oec hadden, si worden alte hant gesont als i genaecten den heyligen licham.⁵

Doe die keyseren aldus grote miraculen sagen so begonsten si oec selve mitten paeus dat bedde te dragen op dat si oec geheylyget soudē werden vanden heyligen licham.⁶ Ende om dat daer so groten drange van volke was, so bevalen die keyseren haren ridderen dat si namen gout ende sulver ende stroeyent op anderen straten [69va] om dat hem dat volc becommeren soude mitten gelde te rapen ende si also den

---

1. Iam non habeo in quem prospiciam nec in quem oculos leuem.

2. Iam non habeo in quem prospiciam nec in quem oculos leuem. Nunc ruptum est speculum meum et periit spes mea. A modo cepit dolor qui finem non habet».

3. Populus autem audiens hoc lacrimabiliter flebat.

4. Tunc pontifex cum imperatoribus posuerunt corpus in honorato feretro et duxerunt in mediam ciuitatem et nuntiatum est populo inuentum esse hominem dei quem ciuitas tota querebat et omnes obuiam currebant sancto.

5. Si quis autem infirmus illud corpus sacratissimum tangebatur protinus curabatur, ceci uisum recipiebant, demoniaci liberabantur et omnes infirmi quacumque infirmitate detenti tacto corpore sancto curabantur.

6. Imperatores autem tanta mirabilia uidentes ceperunt per se cum pontifice lectum portare ut et ipsi sanctificarentur ab eodem corpore sancto.

heyiligen licham souden laten brengen ter kerken.¹ Mer dat volc liet dat gelt varen ende was des te meer becommert mitten heyiligen licham, ende die scaren vielen also groot aen dat si hem ten lesten also mit groter pinen ende arbeyde brochten inder kerken sunte Bonifae des heyiligen martelaers.² Ende seven dage lanc deden si sijn uuitvaert in godliken love mit herde groter feesten, ende hem wort gemaect een zeer costelic graf van goude ende sulver ende van duerbaren gesteente, ende daer in leyden si den licham van sunte Alexius opten .xviij. dach van hoeymaent, ende uut sinen grave quam so groten sueten roke dat een ygelic mensche dochte dat hi daer of gesterct worde binnen in sijnre herten, ende of die stat vol waer van alrehande specien.³

Dese heilige Alexius sterf op die .xvi. kalende vander maent junius.⁴ Dat volc was blide ende dancten Gode grotelic, die sinen volke so grote gracie gewerdichde te geven ende alsulken sancte, bi welken alle menschen vanden almachtigen Gode mogen verwerven wat si bidden mit goeden gelove van herten, welken Gode lof eer ende glorie si van ewen tot ewen. Amen.

Verantwoording

De Latijnse tekst is genomen uit de *Legenda aurea*, editie-Maggioni (1998) dl. 1, p. 621-626. De Middelnederlandse tekst, mijn editie, uit het handschrift UB UvA VI B 15, fol. 66rb-69va.

Voor wie het Middelnederlands niet machtig is: Jacobus de Voragine, *Legenda aurea. Levens van de heiligen*. Vertaald en ingeleid door Ton Hilhorst en Carolien Hilhorst-Boink. Amsterdam 2022.

---

1. Tunc imperatores iusserunt copiam auri et argenti in plateis spargi ut turbe occuparentur amore pecuniarum et sinerent corpus sanctum perduci ad ecclesiam.

2. Sed plebs amore pecuniarum seposito magis ac magis ad tactum sanctissimi corporis irruebat et sic cum magno labore ad templum sancti Bonifacii martyris illud tandem perduxerunt;

3. et illic per septem dies in dei laudibus persistentes operati sunt monumentum ex auro et gemmis et lapidibus pretiosis, in quo sanctissimum corpus cum magna ueneratione collocauerunt. De ipso quoque monumento ita suauissimus odor fragrauit ut omnibus uideretur aromatibus plenum.

4. Obiit autem XVI kal. Augusti circa annos domini CCCXCVIII.